

ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА КРИТЕРІЇ ПОДІЛУ

Макара Владислав Русланович,

курсант 3-го курсу

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

У зв'язку з прийняттям КПК України, в кримінальній процесуальній науці широко почали обговорюватися питання, що пов'язані з проблемами практичної реалізації нових положень, закріплених у ньому. Зокрема, це стосується примусових заходів, що застосовуються під час кримінального провадження, оскільки у КПК України наявний окремий розділ, присвячений правовому регулюванню заходів забезпечення кримінального провадження. Слід звернути увагу на те, що у новоприйнятому кримінальному процесуальному законодавстві України відсутнє визначення поняття «заходи забезпечення кримінального провадження». Але на доктринальному рівні надається багато визначень цього поняття. До прикладу, окремі науковці визначають, що заходи забезпечення кримінального провадження є заходами процесуального примусу, що використовуються державними органами і посадовими особами у сфері кримінального судочинства на підставі, за умов і в порядку, визначеному законом стосовно підозрюваних, обвинувачених та інших осіб, які беруть участь у справі для запобігання і припинення неправомірних дій цих осіб з метою забезпечення успішного розслідування кримінальних правопорушень та виконання інших завдань кримінального судочинства [3, с. 198].

Натомість, В. В. Рожнова визначає заходи забезпечення кримінального провадження як передбачені кримінальним процесуальним законом процесуальні засоби державно-правового примусу, що застосовуються уповноваженими на те органами (посадовими особами), які здійснюють кримінальне провадження, у чітко визначеному законом порядку стосовно осіб, котрі залучаються до кримінально-процесуальної діяльності для запобігання та припинення їх неправомірних дій, забезпечення виявлення та закріплення доказів з метою досягнення дієвості кримінального провадження [5, с. 331].

Чинний КПК України закріплює таке під заходами забезпечення кримінального провадження, розглядає – передбачені кодексом заходи примусового характеру, які застосовуються за наявності підстав та в порядку, встановлених законом, з метою запобігання і подолання негативних обставин, що

перешкоджають або можуть перешкоджати вирішенню завдань кримінального провадження, забезпеченню його дієвості [2, с. 261].

Безумовно, що будь-які правові категорії, в тому числі такі і заходи правового примусу – як заходи забезпечення кримінального провадження характеризуються певними ознаками, а саме:

1) дані заходи мають процесуальний характер і регулюються кримінальним процесуальним законодавством, а тому є складником кримінально-процесуальної форми.

2) підстави, межі та порядок їх застосування детально регламентовані законом;

3) спрямовані на досягнення єдиної мети – забезпечити належний порядок кримінального провадження, його дієвість;

4) мають виражений примусовий характер, який залежить не від порядку реалізації цих заходів, а від їх законодавчої моделі.

5) виключний характер означає, що такі заходи застосовуються лише в тому разі, коли іншими заходами завдання кримінального провадження досягнути не можливо;

6) специфічний суб'єкт застосування: процесуальний примус є різновидом державного примусу, а тому суб'єктом його застосування завжди є виключно компетентні державні органи та посадові особи, які здійснюють кримінальне провадження; ними, як правило, є слідчий суддя, суд [4, с. 103; 3, с. 197-201].

Також в доктрині кримінально-процесуального права, пропонується заходи забезпечення кримінального провадження поділяти на такі, що забезпечують отримання засобів доказування (виклик слідчим, прокурором, судовий виклик, тимчасовий доступ до речей і документів). На відміну від запобіжних, завдання цих заходів полягає у забезпеченні можливості виявити, вилучити та дослідити докази [1, с. 165].

З урахуванням обмежень конституційних прав громадян, які впливають зі змісту практично всіх визначених у КПК України заходів забезпечення кримінального провадження виходячи, останні можна класифікувати на наступні види:

1. Заходи, які обмежують суспільне і приватне життя громадян (до них слід віднести виклик слідчим, прокурором, судовий виклик, привід, тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, відсторонення від посади, тимчасовий доступ до речей і документів).

2. Заходи, які обмежують майнові права громадян (накладення грошового стягнення, тимчасове вилучення майна, арешт майна).

3. Заходи, які обмежують свободу пересування громадян (особисте зобов'язання, домашній арешт, особиста порука, застава).

4. Заходи, які обмежують особисту свободу громадян (затримання та тримання під вартою) [6, с. 135].

Отже, заходами забезпечення кримінального провадження є процесуальні засоби примусового характеру, що передбачені кримінальним процесуальним законодавством, які застосовуються у сфері кримінального судочинства уповноваженими посадовими особами і державними органами за наявності підстав і в порядку, передбаченому законом, щодо обвинувачених, підозрюваних та інших осіб для попередження і припинення їхніх неправомірних дій з метою успішного розслідування і вирішення завдань кримінального судочинства.

Усі заходи забезпечення кримінального провадження застосовуються на підставі ухвали слідчого судді, суду, постанови прокурора, слідчого. Клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження на підставі ухвали слідчого судді має подаватися до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процес: підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 544 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар : у 2х т. / за загальною редакцією В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова; Національна академія правових наук України. Харків : «Право». 2012. Т. 1. 768 с.
3. Лялюк Є. Загальні правила здійснення виклику слідчим, прокурором та судового виклику як заходів забезпечення кримінального провадження. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11. С. 197-201.
4. Назаров В. В. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження. *Європейські перспективи*. 2013. № 3. С. 102-106.
5. Рожнова В. В. Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (загальна частина); Національна академія внутрішніх справ. К., 2012. 398 с.
6. Фаринник В. І. Тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом: проблеми теорії та практики. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 126-138.